

SILABUS TRENING SEMINARA
Dijalogom protiv nasilja:
Rodno utemeljno nasilje i multireligijski dijalog

TPO Fondacija i Medica Zenica
uz podršku UNIFEM-a

Vlašić, Travnik, 19-29. 09. 2010. godine

Nedjelja, 19. septembar, 2010.

15:00-20:00   **Dolazak učesnika/ca**
20:00   **Zajednička večera**

Hotel Pahuljica Vlašić, Travnik
Šišava bb, Babanovac
Tel/Fax: +387 30 54 00 22; +387 33 54 00 21
Website: <http://www.pahuljica.com>

Ponedjeljak, 20. septembar, 2010.

8:30-9:15   **Otvaranje Trening programa**

- Pozdravna riječ predstavnika UNIFEM-a, 5 min.
- Pozdravna riječ i upoznavanje sa Trening programom, program manager TPO Fondacije, Zilka Spahić-Šiljak, 10 min.
- Pozdravna riječ i upoznavanje sa Trening programom, direktorica Medica Zenica, Sabiha Husić, 10 min.
- Predstavljanje učesnica/ka i očekivanja – 15min.

MODUL 1.

Ženska ljudska prava u oblastima javnog života, mira i sigurnosti

(Voditeljica: mr. sci. Ivana Dračo)

09:15 – 13:00

Rodna ravnopravnost – međunarodni i domaći pravni okvir

- Uvodne refleksije učesnika/ca:

Koja prava žena iz oblasti javnog života poznaju i koje pravne mehanizme zaštite tih prava, **15 min.**

-Izlaganje voditeljice: Kratak uvod u razvoj ženskih ljudskih prava, **30 min.**

Diskusija, **15 min.**

-Izlaganje voditeljice: Međunarodni mehanizmi zaštite ženskih ljudskih prava u oblastima javnog života (Opća deklaracija, CEDAW, Pekinška deklaracija i Platforma za akciju), **45 min.**

Diskusija, **30 min.**

PAUZA, **30 min.**

-Izlaganje voditeljice: Domaći pravni mehanizmi zaštite ženskih ljudskih prava u oblastima javnog života (Zakon o ravnopravnosti spolova, Zakon o zaštiti od nasilja u porodici, Porodični zakon), **45 min.**

-Grupni rad – Razmjena argumenata za zastupanje i osporavanje ženskih ljudskih prava u domenu politike, rada, obrazovanja, izgradnje mira i sigurnosti. **60 min.**

Diskusija

PAUZA - RUČAK

MODUL 2.

Ženska ljudska prava i rodni odnosi - katolička perspektiva

Voditeljica: dr. sc. Jadranka s. Rebeka Anić

Asistentica: Rada Sukara-Grinzberg

14.30 – 19.30

Koncept rodne ravnopravnosti

-Uvodno razmišljanje sudionica na temu: Katolička crkva i ljudska prava, Katolička crkva i ljudska prava žena. Metoda asocijacije: ispisivanje na ploči, rasprava, **30 min.**

-Izlaganje voditeljice: Uvod u način rada, **3 min.**

Rad u skupini: **25 min.**

-Osobni rad: čitanje Post 1,26-28; 2. Podcrtati riječi koje ih posebno pogađaju (bilo pozitivno, bilo negativno)

-Razgovor u skupini: *Sjećaju li se nekih tumačenja tih tekstova? Kako su doživljavale ili kako doživljavaju ta tumačenja? Je li nekih od tih tekstova imao utjecaj na njihov život?*

-Predstavljanje rada u skupini, **30 min.**

PAUZA, **30 min.**

-Izlaganje voditeljice: *Biblijska antropologija žene: Postanak 1-2, 45 min.*

-Rad u skupini: Čitanje *Post 3* i razgovor o tumačenju tih tekstova i posljedicama za svakodnevni život žena, **30 min.**

-Izlaganje voditeljice: Biblijska antropologija žene: Postanak 3, **45 min.**

-Plenum - osvrt na izlaganja i rasprava u plenumu, **45 min.**

Utorak, 21. septembar 2010.

NASTAVAK MODULA 2.

9.30 – 13.00

Antropologija žene

-Izlaganje voditeljice: Teološka antropologija, **45 min.**

-Upitnik: Vlastitosti žena/muškaraca, socijalizacija djece, **15 min.**

PAUZA, **30 min.**

-Izlaganje voditeljice: Modeli rodni odnosa, **45 min.**

-Diskusija, **15 min.**

-Izlaganje voditeljice: Kršćanstvo/katoličanstvo i ljudska prava žena, **45 min.**

Rasprava u plenumu (Podijeliti sudionicama za samostalni rad tekstove crkvenih i međunarodnih dokumenata o dostojanstvu čovjeka i dostojanstvu žene) **45 min.**

PAUZA ZA RUČAK

14:30 do 19:30

Rod i obitelj

-Zajednički razgovor na temu: Identitet katoličke obitelji

Što sve znamo o katoličkom poimanju braka i obitelji?, **30 min.**

-Izlaganje voditeljice: Model bračnih i obiteljski odnosa prema Novom zavjetu i povijesti teologije, **45 min.**

-Rad u skupini: Čitanje i razgovor o tekstovima međunarodnih i crkvenih dokumenata i zakona o braku i obitelji, **45 min.**

PAUZA, **30 min.**

-Rad u skupini: Čitanje i razgovor na temelju odabranih biblijskih tekstova o nasilju nad ženama, **30 min.**

-Predstavljanje rada u skupini i rasprava, **15 min.**

-Izlaganje voditeljice: Nasilje nad ženama u obitelji, **45 min.**

-Rad u skupini: Mogućnost suradnje katoličkih ustanova i ustanova civilnog sektora u zaštiti žrtava obiteljskoga nasilja (problemi i perspektive) **30 min.**

-Plenum: Prijedlozi na temelju rada u skupini, osvrt na prethodna izlaganja, **30 min.**

Srijeda, 22. septembar, 2010.

MODUL 3.

Rodna ravnopravnost i ljudska prava - pravoslavna perspektiva

(Voditeljica: mr.sci Marija Grujić)

(Asistentice: Mirjana Stanković i Jadranka Leovac)

9:00 – 14:30

Žena u pravoslavlju

-Uvodni razgovor voditeljice i učesnika radionice o Istočnom hrišćanstvu, o pojmu Crkve i pomjesnim (auto-kefalnim) crkvama, Srpskoj Pravoslavnoj Crkvi, o odnosima među polovima i položaju žene, **30 min.**

-Prezentacija - Žena u pravoslavnoj-hrišćanskoj antropologiji i savremeni pogledi na dostojanstvo žene i koncept ljudskih prava, **45 min.**

PAUZA, **30 min.**

-Rad u manjim grupama, tumačenje biblijskih tekstova, **60 min.**

-Prezentacija zaključaka po grupama i Diskusija, **45 min.**

PAUZA ZA RUČAK

14:30 – 15:00

Modeli rodnih odnosa

-Prezentacija - Modeli rodnih odnosa u pravoslavlju i među pravoslavnim vjernicima/ama Modeli rodnih odnosa u Crkvi i društvu: Patrijahalno vs. pravoslavno, Tradicije vs Tradicija, **30 min.**

-Diskusija, **45 min.**

-Rad u manjim grupama - Koja je Uloga Crkve i vjerske zajednice kada su ženska prava i dostojanstvo u pitanju, da li se ta uloga mijenja, **60 min.**

-Diskusija, **30 min.**

PAUZA, **30 min.**

- Prezentacija** - Rodni odnosi u braku i porodici, Brak i porodica u pravoslavnoj perspektivi, Brak kao sveta tajna, Odnosi u porodici, **60 min.**
- Diskusija i Zaključci**, **30 min.**

Četvrtak, 23. 09. 2010.

09:00 – 13:00 Nasilje u porodici i društveno politički život

- Izlaganje voditeljice:** Nasilje u porodici, **45 min.**
- Rad u grupama** – Nasilje u porodici, **30 min.**
"svakome mužu glava Hristos, a muž je glava ženi; a Bog je glava Hristu;"
- *pojam "glave" (kefalos)*
- *pojam hijerarhije, dominacije, komplementarnost i ravnopravnost u braku*
- Diskusija i Prezentacije učesnika/ca**, **45 min.**

PAUZA, **30 min.**

- Izlaganje voditeljice:** Rodni odnosi u društveno-političkom okviru, **60 min.**
- Rad u grupama**, **60 min.**
Čitanje izabranih tekstova, primjeri iz literature i ličnog iskustva
Zaključna diskusija: grupna prezentacija učesnika i interaktivno sumiranje svih pokrenutih tema od strane voditeljice i polaznika radionice.

MODUL 4

Rodna ravnopravnost i ljudska prava - islamska perspektiva

(Voditeljica: dr. Zilka Spahić-Šiljak)
Asistentica: mr.sci. Sabiha Husić)

14:30 do 19:30

Koncept rodne ravnopravnosti

- Uvodne refleksije učesnika/ca (šta znaju o islamu, o odnosima među spolovima, položaju žene, muslimanskoj porodici) **15 min.**
- Izlaganje voditeljice: O dostojanstvu čovjeka u islamu**, **45 min.**
- Grupni rad** analiza međunarodnih dokumenata o ljudskim pravima (UDHR, CEDAW, SCR 125, Kairska deklaracija, Univerzalna islamska deklaracija), **30 min.**
- **Prezentacija** grupne analize i diskusija, **30 min.**

PAUZA, **30 min.**

- Izlaganje voditeljice:** Antropologija žene u osnovnim izvorima vjere, **30 min.**

- Grupni rad** – analiza teksta Kur'ana i Hadisa o stvaranju žene, **30 min**
- Prezentacija** grupnog uradka, **15 min.**
- Grupni rad**- analiza tekstova komentara Kur'ana. **30 min.**
- Prezentacija** grupnog uradka, **15 min.**

Petak, 24. septembar, 2010.

09:00 – 13:00   Žene i muškarci Božiji namjesnici/e

- Izlaganje voditeljice:** Žena i muškarac kao prijatelji i Božiji namjesnici/ce (halifa) na Zemlji, **30 min.**
- Rad u grupama** – kur'anska etika prijateljstva i brige i substativna ravnopravnost u međunarodnim dokumentima ljudskih prava, **30 min.**
- Prezentacija** grupnog rada, **30 min.**

PAUZA, **30 min.**

- Izlaganje voditeljice:** Rad na zajedničkom dobru – eliminiranje diskriminacije, **45 min.**
- Rad u grupama,** kako pomiriti ontološku jednakost i društvenu neravnopravnost? **30 min.**
- Plenum** -prezentacija grupnog uradka, **15 min.**
- Diskusija** o razumijevanju koncepta prijateljstva i zajedničkog djelovanja, **45 min.**

14:30 – 19:30   Porodični i bračni život

- Sumiranje refleksija o konceptu rodne ravnopravnosti iz prvog dijela, **15 min.**
- Izlaganje voditeljice:** Brak i porodica u islamskom vidiku, **30 min.**
- Grupni rad** – analiza islamskih dokumenata o ljudskim pravima (Univerzalna islamska deklaracija i Kairska deklaracija i usporedba sa CEDAW konvencijom, **30 min.**
- Prezentacija** grupnog rada, **30 min.**

PAUZA, **30 min.**

- Izlaganje voditeljice:** Nasilje u porodici (nadređenost, poslušnost), **30 min.**
- Grupni rad,** analiza teksta i komentara Kur'ana, **30 min.**
- Prezentacija** grupnog analize, **15 min**
- Zajednička analiza** preporuka muslimanskih psihologa i ljekara imamima u islamskim zajednicama i mogućnosti za saradnju sa BiH ustanovama i organizacijama koje pružaju zaštitu žrtvama nasilja, **45 min.**
- Plenum**- diskusija i zaključna razmatranja, **30 min.**

Subota, 25. septembar, 2010.

MODUL 5.

09 do 13:00   Pristupi i koncepti izgradnje mira

katolička tradicija

(Voditelj: Alen Kristić)
(Asistentica: Marija Grujić)

-Upoznavanje, 15 min.

-Uvodno razmišljanje / razgovor sudionica na temu:

Religije u suvremenom svijetu: potencijal za mir i potencijal za rat

Religije u našoj regiji: između služenja miru i služenja ratu , **30 min.**

-Izlaganje voditelja: Pristupi i koncepti izgradnje mira - katolička tradicija, 45 min.

PAUZA: 10.30-11.00.

-Rad u skupinama (uz tekstove o Berthi von Suttner i Dorothy Stang), **30 min.**

-Izlaganje voditeljice: Uvod u način rada, **5 min.**

-Individualan rad: Osobno čitanje teksta o Suttnerovoj ili Stangovoj

Razgovor u skupini o pročitanoj tekstu: Što me se posebno dojmilo kod dotične mirotvorkinje? Što bi se iz njezinog djelovanja dalo na kreativan način primjeniti u kontekstu u kojem živim/mo?Što priječi pojavu takvih mirotvorkinja među nama?

-Plenum - Predstavljanje rada i zaključaka u skupinama, **30 min.**

-Osvrt na izlaganje i rasprava u plenumu, **45 min.**

14.30 - 18.30   Međureligijski dijalog – opći pristup

-Uvodno razmišljanje / razgovor sudionica na temu:

Međureligijski dijalog: vrhunsko svjedočenje ili izdaja vlastite vjere

Moja iskustva s međureligijskim dijalogom: strahovi, predrasude, otkrića... **30 min.**

-Izlaganje voditelja: Međureligijski dijalog, **45 min.**

PAUZA **30 min.**

-Rad u skupinama (uz prigodne tekstove/materijale), **45 min.**

-Individualan rad -osobno čitanje dotičnog teksta/materijala (Blaženstva međureligijskog dijaloga, Dekalog za dijalog, Dekalog izrečen u univerzalnom govoru...)

-Razgovor u skupini o pročitanoj tekstu i pronalaženje odgovora na pripadno pitanje/a?

- Predstavljanje rada i zaključaka u skupinama u plenumu, **30 min.**
- **Plenum** -Osvrt na izlaganje i rasprava, **45 min.**

Nedjelja, 26. septembar, 2010.

9.00 - 13.00   Međureligijski dijalog - katolička perspektiva

- Uvodno razmišljanje** / razgovor sudionica na temu:
Katolička crkva kroz povijest: Crkva dijaloga ili Crkva isključivosti
Zalaganje Katoličke crkve u BiH za međureligijski dijalog, **30 min.**
- Izlaganje voditelja:** Međureligijski dijalog - katolička perspektiva, **45 min.**

PAUZA **30 min.**

- Rad u skupinama** (uz tekstove/materijale)
Osobno čitanje dotičnog teksta/materijala (Deset asiških obveza, Franjevački dekalog za dijalog, Zlatno pravilo kao načelo uzajamnosti...)
- Razgovor u skupini** o pročitanoj tekstu i pronalaženje odgovora na pripadno pitanje/a?
45 min.
- Predstavljanje rada** i zaključaka u skupinama u plenumu, **30 min.**
- Plenum** - Osvrt na izlaganje i rasprava, **45 min.**

Nedjelja, 26. septembra

MODUL 6

14:30 do 19:30   Koncept mira i multireligijskog dijaloga pravoslavna perspektiva

(Voditeljica: Marija Grujić)

- Izlaganje** o smislu mira i mirotvorenja u pravoslavno- hrišćanskoj tradiciji, **30 min.**
- Diskusija u plenumu** o tome da li nasilje može biti opravdano sa hrišćanskog stanovišta, **15 min.**
- Rad u grupama** – Nasilje u porodici – pravoslavna perspektiva, **45 min.**

PAUZA, **30 min.**

- Izlaganje** o značenju međureligijskog dijaloga iz pravoslavne perspektive, **30 min.**
- Rad u manjim grupama** na preporukama za prevenciju nasilja i interreligijskom dijalogu, pravoslavne perspektive **60 min.**
- **Plenum**- prezentacija zaključaka po grupama i diskusija, **30 min.**

Ponedjeljak, 27. 09. 2010.

MODUL 7

9:00 – 13:30   **Koncept mira i multireligijskog dijaloga islamska perspektiva**

(Voditeljica: Dr. Zilka Spahić-Šiljak)

- Uvod**- refleksije učesnika/ca o miru u islamskoj tradiciji, **10 min.**
- Izlaganje voditeljice:** Koncepti mira sigurnost (strpljivost, praštanje, socijalna pravda) u Kur'anu i Sunni, **30 min.**
- Grupni rad** – analiza teksta Kur'ana o miru i uvažavanju različitosti, **30 min.**
- **Prezentacija** grupnog uradka, **30 min.**

PAUZA, **30 min.**

- Izlaganje voditeljice:** Međureligijski dijalog u Kur'anu i praksi (kur'anske metode dijaloga, zajednička riječ), **30 min.**
- **Rad u grupama** – analiza teksta Zajednička riječ nama i vama, **30 min.**
- **Plenum** - prezentacija rezultata, zaključna razmatranja i diskusija, **45 min.**

Ponedjeljak, 27. 09. 2010.

MODUL 8

14:30- 19:30   **Rodno zasnovano nasilje**

(Voditeljica: mr.sci. Sabiha Husić)
(Asistentica: Nasiha Šehić)

- Uvodne refleksije** učesnica na rod i spol – bura mozga, **10 min.**
- Izlaganje voditeljice** - Rodno zasnovano nasilje, upoznavanje sa terminologijom spol, rod, rodni identitet, rodne uloge, stereotipi, različiti oblici nasilja nad ženama kroz faze razvoja, **40 min.**
- Vježba** „Spol“ i „Rod“, **20 min.**
- Vježba** „Rodne kutije“..., **20 minuta**
- **Plenum** - diskusija učesnica na dosadašnje poimanje roda i rodnih uloga sa prezentacijom i samorefleksijom kroz vježbu, **20 min.**

PAUZA, **30 min.**

- **Uvod**, predrasude, izlaganje i diskusija učesnica metodologijom, pitanje-odgovor-objašnjenje **30 min.**
- Izlaganje voditeljice:** prezentacija različitih teorijskih pristupa partnerskom nasilju “Teorije o partnerskom nasilju“, **30 min.**

- Rad u grupama- 20 min.
- Plenum – prezentacija rada u malim grupama, 20 min.
- Rezime posljepodnevnog rada, 10 min.

28.09.2010.

NASTAVAK MODULA 8.

9:00-13:00 **Rodno zasnovano nasilje u zajednici**

Izlaganje voditeljice: prezentacija rodno zasnovanog nasilja u porodici i zajednici, vrste nasilja, **45 min.**

-Diskusija, **20 min.**

Izlaganje voditeljice: prezentacija faktora koji podržavaju nasilje u porodici, **30 min.**

PAUZA, **30 min.**

-**Individualni rad** - izrada liste prioriteta faktora, **10 min.**

- **Rad u malim grupama -30 min.**

-**Prezentacija** rada malih grupa, **45 min.**

-**Usmjerena diskusija** „Zašto je teško otići iz veze u kojoj postoji nasilje?“ **30 min.**

14:30-19:30 **Nasilje i zdravlje žene**

-**Izlaganje voditeljice:** Prezentacija “Utjecaj nasilja na zdravlje žene“, **25 min.**

-**Individualni rad** na mapi emocija, **20 min.**

-**Grupni rad- 45 minuta**

-**Plenum** - prezentacija mape emocija, **30 min.**

PAUZA, **30 min.**

- **Izlaganje voditeljice:** Koping mehanizmima u stresnim situacijama **BASICPH-20 min.**

Individualni rad: prepoznavanje vlastitih koping mehanizama u stresnim situacijama na osnovu BASIC PH – **25 min.**

-**Diskusija- 35 min.**

-**Sumiranje radnog dana – 10 minuta**

29.09.2010.

9:00-13:00 **Prevenција i zaštita od nasilja**

- **Izlaganje voditeljice:** prezentacija-Intervencije pomoći i zaštite preživjelih nasilje,

raspoloživi resursi preživjelim nasilje, **20 min.**

-**Rad u grupi** na zadatom slučaju, **40 min.**

-**Prezentacija** rada malih grupa, **45 min.**

PAUZA, 30 min.

- **Izlaganje voditeljice:** Multidisciplinarni pristup u radu na prevenciji i direktnoj asistenciji preživjelim rodno zasnovano nasilje u porodici i zajednici-primjeri dobre prakse- Protokol, **60 min.**

- **Diskusija, 45 min.**

14:30-17:30

- **Refleksije učesnica na druge oblike nasilja, 15 minuta**

- **Izlaganje o drugim oblicima nasilja** (strukturalno, nasilje na radnom mjestu i sl.) **60 min.**

-**Evaluacija** – Rijeka života psihodramatski postavljanje evaluacije o Rodno zasnovano nasilju-**60min.**

-**Evaluacija** destdodnevne edukacije - **60 min.**

**USPJEŠAN RAD ŽELI VAM TIM
TPO FONDACIJE I MEDICA ZENICA!**

DIJALOG NEMA ALTERNATIVU!